

Barometer van het concurrentievermogen van de Vlaamse economie

De Backer, K. & Sleuwaegen, L. *Rapport over het concurrentievermogen van de Vlaamse economie*. Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie. Leuven.

De laatste jaren stelt men een explosieve groei vast in het aantal initiatieven om het concurrentievermogen van landen te 'meeten'; de meeste van deze internationale initiatieven zijn uitgevoerd op landenniveau, waardoor regio's zoals Vlaanderen niet aan bod komen. Het eerste 'Rapport over het concurrentievermogen van de Vlaamse economie', opgemaakt binnen het Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie heeft dan ook tot doel een internationale vergelijking/benchmarking van de economische prestaties van Vlaanderen te maken en de sterkten en zwakten van de Vlaamse economie te identificeren.

durende een langere periode een duurzame economische groei en werkgelegenheid binnen een land of regio te creëren. Concurrentie- of groeivermogen is bovendien geen optie voor een land of regio in een globaliserende economie. Om zeker te zijn dat de levensstandaard, welvaart en werkgelegenheid in Vlaanderen blijven toenemen in de toekomst, zal de Vlaamse economie verder moeten groeien en dus competitief blijven/zijn.

Het begrip concurrentievermogen

Concurrentievermogen wordt in dit rapport gedefinieerd overeenkomstig de omschrijving die door de Europese Commissie in het kader van haar jaarlijks rapport 'The European Competitiveness Report' gehanteerd wordt. Aldus wordt het concurrentievermogen van een land of regio gedefinieerd als 'het vermogen van een nationale/regionale economie om op een duurzame manier te voorzien in een hoge en stijgende levensstandaard en dit gekoppeld aan een hoge werkgelegenheid'.

Concurrentievermogen vormt geen doel op zich maar is wel een noodzakelijke voorwaarde om ge-

Een hoge en stijgende levensstandaard in Vlaanderen?

In vergelijking met de verschillende EU-lidstaten doet Vlaanderen met een BBP/inwoner van 24 357 euro¹ het relatief goed. Opmerkelijk is wel dat Vlaanderen de laatste jaren terrein verliest en dit dus vooral ten opzichte van een aantal kleinere EU-lidstaten en ook tegenover de vier groeiregio's ('motors van economische groei') binnen Europa: Lombardia, Baden-Württemberg, Rhône-Alpes en Cataluña. Terwijl in 1995 Vlaanderen zich nog juist na de top-3 in Europa plaatste na Luxemburg, Denemarken en België, is Vlaanderen in 2001 afge-

zakt naar een middenpositie binnen de EU. In 2001 vertonen ook Ierland, Nederland en Oostenrijk een hoger BBP/inwoner, met vooral Ierland dat over de periode 1995-2001 een sterke stijging in economische welvaart heeft laten optekenen.

Een hoge werkgelegenheid in Vlaanderen?

Inzake de tweede indicator van concurrentievermogen scoort Vlaanderen echter heel wat slechter. Vlaanderen wordt gekenmerkt door een *zeer lage werkzaamheidsgraad*, dit is het aandeel van de werkenden in de bevolking op beroepsleeftijd (15-64 jaar) is klein. In 2001 bedroeg de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen 63,4%; daarmee doet Vlaanderen het slechter dan onze buurlanden Duitsland, Frankrijk en Nederland. En met uitzondering van Lombardia rapporteren de Europese groeiregio's ook elk een hogere werkzaamheidsgraad. Deze lagere (totale) werkzaamheidsgraad in Vlaanderen is vooral te wijten aan de lagere effectieve inzet van jongere (15-24 jaar) en oudere (55-64 jaar) personen in het arbeidscircuit. Deze cijfers geven duidelijk aan dat Vlaanderen veraf zit van de Lissabon-doelstellingen waarbij een werkzaamheidsgraad van 70% vooropgesteld wordt, te realiseren tegen 2010.

In het verleden werd de economische groei in Vlaanderen sterk gedreven door de snel stijgende arbeidsproductiviteit, die sterk samenhangt met een proces van kapitaalverdieping waarbij er een sterke substitutie van arbeid door kapitaal plaatsvond. Onder andere ten gevolge van de hoge arbeidskosten werden belangrijke kapitaalsinvesteringen doorgevoerd die een sterk arbeidsbesparend effect hadden. Grootschalige automatisatie- en rationalisatie-investeringen hebben geleid tot een *zeer kapitaalsintensieve economie* terwijl de werkgelegenheid daalde.

De middelen-portfolio van de NV Vlaanderen

Binnen het conceptueel denkkader van een productiemogelijkheidscurve voor Vlaanderen worden de drijvende krachten van de welvaartscreatie binnen Vlaanderen verder verklaard. Een dergelij-

ke aggregatieve productiegrensfunctie stelt de relatie voor tussen de ingezette productiefactoren en de maximaal mogelijke output (dit is het BBP van Vlaanderen).

Productiefactoren behelzen de productieve middelen die Vlaanderen ter beschikking heeft en inzet in de productie van goederen en diensten. Op basis van recente studies die het belang van specifieke productiefactoren voor de economische groei van landen/regio's in detail onderzocht hebben, worden volgende inputs/productieve middelen onderscheiden: natuurlijke rijkdommen, kapitaal, infrastructuur, werkgelegenheid, menselijk kapitaal, technologie.

Het concurrentievermogen van de Vlaamse economie wordt echter niet alleen bepaald door de kwantiteit en kwaliteit van de beschikbare productiefactoren, maar ook door de manier waarop deze productieve middelen ingezet worden. Daarom worden ook een aantal 'productieve processen' geanalyseerd die aangeven op welke manier de productiemiddelen gebruikt en ingezet worden in de productie van het BBP in Vlaanderen: internationale oriëntatie, innovatie, ondernemerschap.

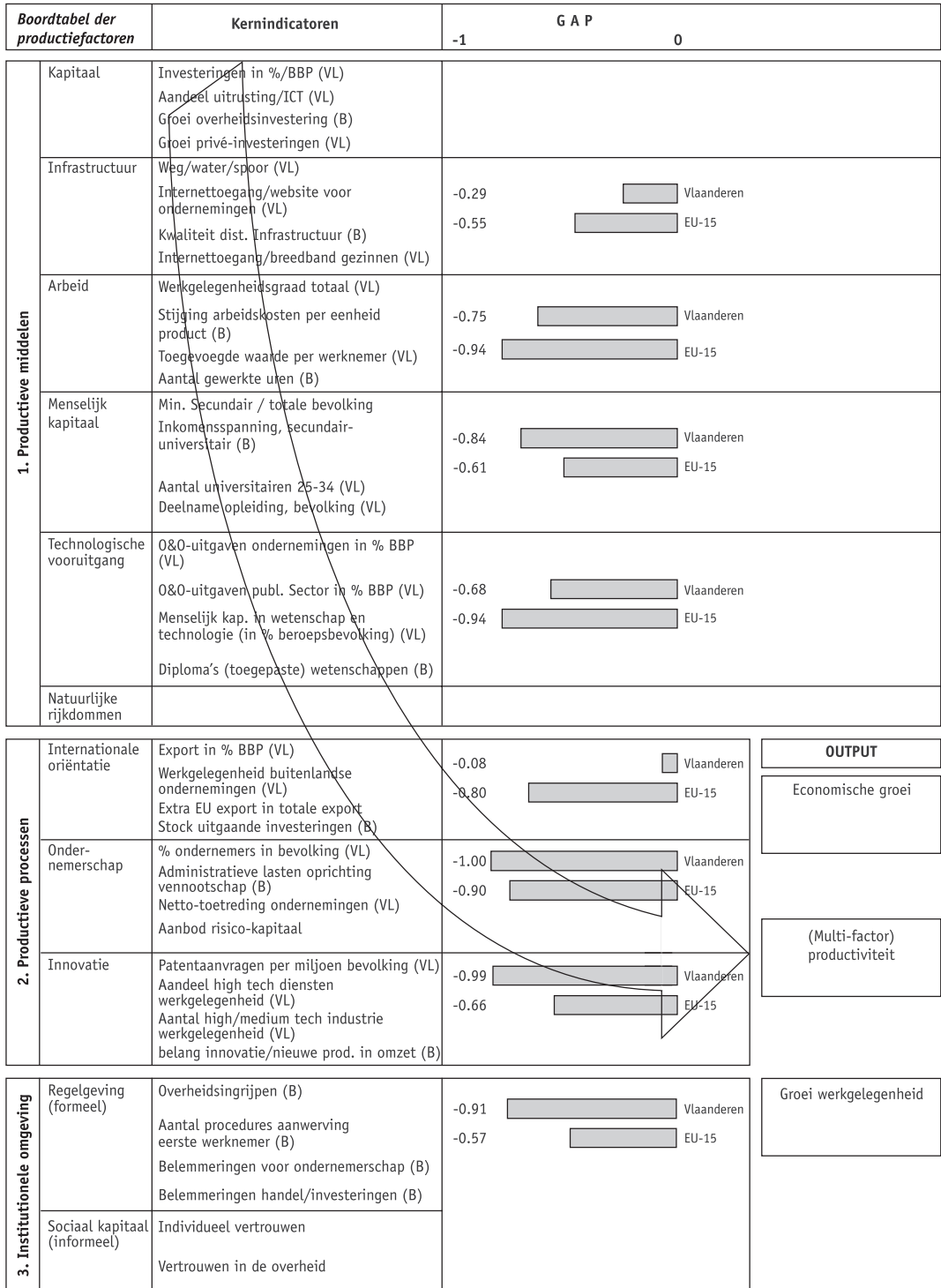
Deze processen worden op hun beurt beïnvloed door de sociale, politieke en institutionele omgeving waarbinnen de transformatie van inputs tot outputs plaatsvindt. Binnen deze ruime omgeving worden regels en randvoorwaarden opgelegd, die rechtstreeks het (economische) gedrag van individuen en ondernemingen beïnvloeden. Een belangrijke actor in deze omgeving is de overheid die door allerlei regelgeving het (economisch) gebeuren stimuleert of afremt.

Barometer van het concurrentievermogen van de Vlaamse economie

Het concept van een algemene productiefunctie voor Vlaanderen laat toe om op basis van enkele kernindicatoren het concurrentievermogen van de Vlaamse economie op te volgen en te evalueren. Vlaanderen wordt binnen deze barometer vergeleken met België, Duitsland, Frankrijk, Nederland, Ierland, Finland en de EU-15. De keuze voor deze landen maakt het mogelijk Vlaanderen zowel te

Figuur 1.

Meter van het concurrentievermogen van de Vlaamse economie.

vergelijken met gelijkaardige landen, met het Europees gemiddelde als met de meest dynamische en/of economisch groeiende landen zoals Ierland en Finland.

Een eerste globale en belangrijke observatie uit deze barometer is dat Vlaanderen in vergelijking met de andere landen opgenomen in de analyse, vooral een achterstand heeft in productieve processen, en relatief minder in productieve middelen (figuur 1). Voor de meeste productiefactoren scoort Vlaanderen beter dan de totale EU-15, maar op het vlak van de productieve processen doet Vlaanderen het beduidend slechter dan het Europees gemiddelde. Vlaanderen wordt aldus gekenmerkt door een *hoge graad van X-inefficiëntie* doordat de beschikbare productiefactoren niet optimaal ingezet worden, waardoor het economisch potentieel van de Vlaamse economie gedeeltelijk onbenut blijft.

Inzake de productiefactoren arbeid en menselijk kapitaal scoort Vlaanderen echter heel wat slechter in vergelijking met de best presterende landen. Dit heeft niet zozeer te maken met een kleiner aanbod van beide productiefactoren (het bevolkingsprofiel van Vlaanderen is gelijkaardig aan dat van andere landen en de mensen in Vlaanderen hebben een relatief goede opleiding genoten), maar vooral met een zeer beperkte inzet van deze productiefactoren.

Maar zoals reeds eerder gesteld wordt het concurrentievermogen van Vlaanderen vooral negatief beïnvloed door de achterstand van Vlaanderen in de creatieve processen: ondernemerschap en innovatie. De slechte prestatie op het vlak van ondernemerschap komt tot uiting in een kleiner aantal ondernemers (in % van de bevolking) en een nettoverlies aan ondernemingen. Ook op het vlak van innovatie heeft Vlaanderen een grote achterstand niettegenstaande Vlaanderen relatief goed scoort tegenover de rest van Europa in termen van Onderzoek- en Ontwikkelinginvesteringen en -personeel. Dit geeft dus aan dat Vlaanderen er moeilijk in slaagt concrete O&O-onderzoeksresultaten te vertalen in commerciële producten en diensten.

Een gedeeltelijke verklaring voor deze niet-optimale inschakeling van productiefactoren betreft de

stringente regelgeving op de productie- en arbeidsmarkt in de Vlaamse economie. Stringente regulering sluit immers voldoende marktwerking en concurrentie uit waardoor een grote mate van inefficiëntie blijft bestaan en nieuwe technologieën niet of later toegepast worden. De sterke positie van overheidsondernemingen in bepaalde netwerksectoren, de administratieve lastendruk zowel op de product- als de arbeidsmarkt maakt dat beschikbare productiefactoren niet of slechts gedeeltelijk ingezet worden in de Vlaamse economie.

Groei kansen voor de Vlaamse economie

Tegenover deze structurele tekortkomingen heeft Vlaanderen ook voor (zuiver) industriële sectoren nog heel wat sterke troeven te bieden waaronder zijn centrale ligging, de havens en een hoge bevolkingsdichtheid. Inzake samenwerking universiteit-bedrijfsleven zijn er heel wat nieuwe ontwikkelingen gaande onder andere in de biotechnologie, micro-elektronica en nieuwe materialen, die evenwel nog gedeeltelijk onbenut blijven. De uitdaging zal zijn om eigen initiatief te koppelen aan nieuw buitenlands initiatief in deze hoge toegevoegde waarde-sectoren. Ook in de diensten zijn er ruime groei kansen voor Vlaanderen: in sectoren zoals onderwijs, gezondheidszorg bijvoorbeeld kan de introductie van meer marktwerking en ondernemerschap resulteren in belangrijke exportmogelijkheden (de export van concepten in plaats van goederen).

*Koen De Backer
Leo Sleuwaegen
Departement T.E.W. – Steunpunt OOI
K.U.Leuven*

Noot

1. In Purchasing Power Parities of koopkrachtpariteiten.